

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 11:00 uur d.d. 17 maart – 14:00 uur d.d. 18 maart

(J&V) | Met input van VWS, BZK, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie.

NB: De ringen staan onderaan.

Samenvatting

- De steunmaatregelen voor bedrijven en zzp'ers worden positief ontvangen, zowel door de politiek, sectororganisaties als het bredere publiek. De reacties zijn overwegend positief, het kabinet krijgt veel complimenten voor het pakket aan maatregelen voor werkend en ondernemend Nederland. Termen als daadkracht, snelheid, vertrouwen worden veel gebezigd.
- Het coronavirus gaat de volgende fase in, zo is het sentiment –vooral ook in het zorgdomein: meer sterfgevallen, meer besmettingen, een grotere druk op ziekenhuizen; en een tekort aan medische beschermingsmiddelen (mondkapjes!). Het scenario van groepsimmunitet zal veel eisen van de samenleving alsook van de zorg. (Kan jaren duren!) In sommige gevallen wordt dit ingekleurd met beelden en verhalen uit Italië: "Dit staat ons te wachten en snel!" is een geluid dat aanhoudt.
- Daarbij opvallend veel doorkijkjes naar het mogelijke aantal sterfgevallen die te verwachten zijn in het gekozen scenario voor groepsimmunitet. Aantallen variëren van meer abstracte aantallen ('vele duizenden') tot harde cijfers: een half miljoen. Gecombineerd met de verwachting dat het aantal sterfgevallen komende week flink zal oplopen, zal dit de criticasters munitie geven tegen het Kabinetsbeleid: "we zien nu al extra doden door het gekozen beleid, is dit wat u wil, premier Rutte?" Centraal staat dan ook de vraag: "hoeveel levens kan en mag corona van Nederland eisen?"
- Er is groeiende aandacht voor winkeliers, die met de vraag zitten of ze moeten sluiten. Veel winkels doen dit nu al. Daarnaast luidt de sierteeltsector steeds harder de noodklok.
- Mensen maken steeds vaker vergelijkingen met de crisis van 2008.
- MKB-NL wil bouw laten profiteren van vrijgevallen stikstofruimte.

Karakterisering berichtgeving

- De steunmaatregelen voor bedrijven en zzp'ers beheersen vandaag de voorpagina's. Kranten spreken van 'daadkracht' en spreken hun vertrouwen uit over de noodmaatregelen. De maatregelen zijn 'ongekend', er is 'geen maximum', en het kabinet 'laat de zuinigheid varen'.
- Ook de klapactie haalt in korte artikelen een aantal voorpagina's. Op social media grote aandacht voor de actie met de hashtag #applausvoordezorg.
- Veel nieuws over het sluiten van winkels en de gevolgen van het coronavirus voor de sierteeltsector. Veel media schrijven over onzekerheid bij bedrijven over de toekomst.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- Media delen ervaringsverhalen van genezen coronapatiënten. Het beeld dat ontstaat is dat die mensen een breed scala aan klachten hadden. Vrijwel al deze mensen staan achter de maatregelen van het Kabinet en roepen mensen op deze serieus te nemen.
- De NVIC laat dinsdagmiddag weten dat er 135 mensen op de intensive care liggen. Meer dan vijftig procent van de patiënten ligt in ziekenhuizen in Brabant en Limburg. Om de drukte beter te verdelen worden steeds meer patiënten overgeplaatst van Brabantse naar noordelijker gelegen ziekenhuizen.

Schade

- Bedrijven in het taxi- en zorgvervoer ramen de schade van het nieuwe coronavirus op een half miljard euro. Branchevereniging Koninklijk Nederlands Vervoer vreest dat de kabinetsmaatregelen niet voldoende zullen zijn om de problemen het hoofd te bieden, vooral door de toch al lage marges in de branche.

Scenario's

- Radboudumc en UMC Utrecht gaan bij 1.000 zorgmedewerkers onderzoeken of zij beter beschermd zijn tegen het coronavirus na een vaccinatie tegen tuberculose.

- In China wordt begonnen met het uitproberen bij mensen van een "doeltreffend" vaccin tegen het nieuwe coronavirus. Het ministerie van Defensie in Peking heeft bekendgemaakt dat het vaccin is ontwikkeld onder leiding van epidemioloog Chen Wei.

Informatiebehoefte

- Journalisten schrijven veel verhalen over groepsimmunitet ('5 vragen over...') en spelen hiermee in op vragen uit de samenleving wat dit precies behelst en hoeveel doden er verwacht kunnen worden.
- Ouders worstelen met kwestie of kinderen nog buiten mogen spelen. Zeggen verschillende informatie te krijgen van instanties.
- Bedrijven willen weten of ze schadelast door de crisis moeten bewijzen om in aanmerking te komen voor fiscale verlichtende maatregelen.
- De Aob, VO-raad en het Lerarencollectief geven aan dat scholen nog veel vragen hebben over het doorgaan van schoolexamens.
- Op social media veel vragen van burgers over de reisadviezen en de terugreismogelijkheden vanuit verschillende landen. Meest gestelde vraag: hoe kom ik (of mijn familieleden) terug uit het buitenland?
- Mensen willen meer duidelijk krijgen over rijlessen.
- Mensen vragen zich af of het klopt dat het virus 'urenlang' kan overleven op oppervlaktes en in de lucht.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

VWS

- Wederom een dringende oproep van huisartsen: lever mondkapjes af bij de praktijk.
- Duizenden geneeskundestudenten, artsen, verpleegkundigen, assistenten en andere zorgprofessionals melden zich aan op diverse websites die in het teken van het coronavirus zijn gestart.

SZW

- Nederlandse winkels gaan verschillend om met de gevolgen van de crisis. Sommige retailers doen het rolluik alvast dicht, andere ketens blijven juist zo lang mogelijk open. Op sociale media is kritiek op management en bedrijfsleiders van grote winkelketens omdat zij het winkelpersoneel verplichten te blijven werken, terwijl zij zelf veilig vanuit kantoor of vanuit huis werken.
- Provincies en gemeenten treffen maatregelen om ondernemers en zzp'ers te ondersteunen.
- Op de site van de Autoriteit Persoonsgegevens wordt de vraag behandeld of een werkgever zomaar aan zijn werknemers mag vragen of ze met corona zijn besmet.
- Kinderdagverblijven blijven zoekende over toelating van kinderen waarvan 1 van de 2 een vitaal beroep heeft. Voorlopig laten ze deze kinderen toe, maar 'dat kan anders worden als de groepen groter worden'.

EZK

- Banken worden overspoeld met werk. ING laat weten dat er vooral interesse is voor de borgstellingsregeling. ABN Amro ziet vooral vragen vanuit de retail, logistiek en leisure komen.
- De sierteeltsector heeft zware klappen te verduren door het virus en blijft via de media de noodklok luiden.
- Het CBL doet een oproep aan klanten om alleen boodschappen te komen doen en niet met meerdere mensen tegelijk. Ook wordt er aan klanten gevraagd zo veel mogelijk gebruik te maken van de zelfscan.
- Het CBL roept opnieuw mensen op niet te hamsteren. Zorgprofessionals sluiten zich daarbij aan –zij vrezen lege schappen wanneer zij na een lange dienst de supermarkt bezoeken.

OCW

- Middelbare scholen gaan open voor laatstejaars leerlingen. Eindexamenklassen kunnen zo onder strenge voorwaarden toch naar school om hun examens te maken. Eindtoetsen groep 8 basisonderwijs is geschrapt.
- Mbo'ers moeten vrezen voor studievertraging. De examens voor mbo'ers gaan ook tijdens de crisis zo veel mogelijk door, maar veel stages moeten later worden ingehaald, wat studievertraging kan betekenen.
- Het Eurovisie songfestival gaat niet door.

BZ

- Reizigers van buiten de EU worden tijdelijk niet meer in Nederland en de 25 andere landen in de Schengenzone toegelaten, tenzij hun reis essentieel is.
- Kamerlid Sjoerdsma (D66) roept minister Blok op in actie te komen voor in het buitenland gestrande Nederlanders. Volgens Sjoerdsma moet er een gezamenlijke actie komen van de Europese ministers van BZ.

I&W

- Drinkwaterbedrijven gaan geen mensen van drinkwater afsluiten.
- Oproep van BOVAG aan tankstations om truckers uit de brand te helpen die nergens meer kunnen eten.

J&V

- Politie en OM beperken zich tot de hoogstnodige aanhoudingen, en geven voorrang aan zaken gerelateerd aan geweld of zeden. Tot deze maatregel heeft het OM besloten om het hoofd te bieden aan terugval in operationele capaciteit bij ons en onze ketenpartners".
- Gedetineerden in vijf Nederlandse gevangenissen gaan vanaf donderdag mondkapjes maken.
- Wederom aandacht voor verschillende vormen van oplichting. Bij Opsporing verzocht aandacht voor een babbeltruc waarbij oplichters misbruik maken van het coronavirus om binnen te komen bij ouderen.
- Melding dat de afgelopen dagen toch asielzoekers zich hebben gemeld bij het aanmeldcentrum in Ter Apel.

BZK

- Landelijke Armoedecoalitie, waaronder de Woonbond, roept o.a. het kabinet, gemeenten, woningcorporaties en commerciële verhuurders op tot 'coulance' voor kwetsbare mensen.
- MP Jacobs heeft dinsdag bekend gemaakt dat op Sint-Maarten de eerste coronabesmetting is vastgesteld. Daarnaast zijn diverse maatregelen afgekondigd. De komende twee weken mogen alleen nog inwoners van Sint-Maarten het land binnenkomen. Vanaf vandaag gaan alle scholen en 'niet essentiële diensten' voor twee weken dicht. Er is volgens de MP voldoende eten, drinken, elektriciteit, water en internet op het eiland. MP Wever-Croes meldt dat er op Aruba een vierde besmetting is.

Defensie

- In Drenthe, Friesland en in de Veiligheidsregio's Gelderland Zuid en Noord-Holland Noord is een nieuwe noodverordening van kracht. Hierdoor kan ook de marechaussee worden ingezet om te zorgen dat noodmaatregelen worden nageleefd.

Betekenisgeving

Noodpakket voor ondernemers

- De reacties zijn overwegend positief, het kabinet krijgt veel complimenten voor het pakket aan maatregelen voor werkend en ondernemend Nederland.
- Er is over het hele politieke spectrum steun voor de steunmaatregelen van het kabinet. Ook brancheorganisaties en de media zijn erg positief. Ondernemers en ondernemersorganisaties hebben wel vragen over de praktische uitwerking.
- In een persbericht tonen MKB-Nederland en VNO-NCW zich nog niet helemaal gerust: 'Komende dagen moeten we met elkaar bekijken of dit ook in de praktijk en snel genoeg voldoende soelaas biedt.'

Aanpak groepsimmunititeit

- Groepsimmunititeit blijft onderwerp van gesprek: Is de gekozen strategie wel de juiste? Gaat het wel ver genoeg? Kan zowel op bijval als op tegenstand rekenen. De aanpak zou een hoge prijs kennen (veel doden). Ook wordt beeld geschetst dat ziekenhuizen het niet zullen aankunnen vanwege de snelheid.
- Nederland moet er niet blind van uitgaan dat groepsimmunititeit ontstaat voor het Covid-19 virus. Daarvoor waarschuwt wereldgezondheidsorganisatie WHO. Ook stelt de organisatie dat ons land en andere Europese landen intensief moeten blijven testen op Covid-19.
- De vraag 'Waarom gaat Nederland niet in lockdown?' komt overal terug. De teneur onder experts, zoals bijvoorbeeld in Nieuwsuur gisteravond, is dat de Nederlandse aanpak niet ver van lockdown af zit.

Reisadvies

- Media schrijven dat een dergelijk advies nooit eerder is gegeven en dat de maatregel niet door de EU is afgedwongen.
- Het reisadvies is 'ingrijpend' en 'alomvattend'. Volgens media is er onrust onder reizigers die naar huis moeten en een race tegen de klok. ANVR zegt dat terughalen 200.000 reizigers dagen tot weken duurt.
- In verschillende bronnen uiten in het buitenland gestrande Nederlanders kritiek op de slechte consulaire ondersteuning. Volgens de NOS hebben zij 'de ervaring dat ambassades niet veel kunnen doen, of soms zelfs onbereikbaar zijn'.

Onderwijs

- Op social media is er onbegrip over het laten doorgaan van de schoolexamens. Mensen zien een risico in dit besluit en vinden dit niet passend bij de ernst van de situatie. Het besluit wordt geduid als 'zwabberend beleid' en een 'afschaling' van het beleid om scholen te sluiten.
- Op Twitter is ook kritiek op het eventueel door laten gaan van de eindtoets voor basisscholen. Mensen vinden de toets in deze tijd van crisis absoluut niet belangrijk, leraren kunnen zelf al een advies geven, het geeft onnodig extra stress en scholen zouden dit er nu niet bij kunnen hebben.

Fake news

- Het Belgische ministerie van Defensie heeft bevestigd dat een video van een colonne legervoertuigen in de buurt van Brussel fake news betreft. In Frankrijk is onrust ontstaan nadat op social media beelden opdoken van legervoertuigen die door de straten van Parijs reden. Volgens een factchecking-afdeling van AFP zijn sommige beelden vals en staan de legervoertuigen in Parijs los van corona.

Politieke context

- De brede steun voor alle mensen werkzaam in de vitale sector lokt ook kritiek uit richting het Kabinet: "Ga ze dan ook beter betalen!" Grote kans dat ook deze invalshoek in het debat van vandaag te horen zal zijn.
- Commentatoren verachten een beladen debat over de steunmaatregelen ("Is het genoeg? Hoe ziet het er precies uit?") en over de groepsimmunitet. Dilemma bij dat laatste voor veel fracties is welke toon aan te nemen. Té hard erin vliegen kan kritiek uitlokken bij het electoraat die (grosso modo) helemaal niet willen dat zij 'kritiek geven om het kritiek geven' in de grootste crisis van de afgelopen jaren. Behoeftte aan eenheid.
- Wilders (PVV) blijft er wel vol ingaan: "Nederland wil géén tienduizenden doden @MinPres Rutte! Nederland moet in #lockdown", zo laat hij op Twitter weten.

Communicatie overheid

- Specialisten in crisisbestuur zien in de bestaande geruchten die rondgaan aanwijzingen voor falende crisiscommunicatie.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> • Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19. • Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen. • Bedrijven die afhankelijk zijn van getroffen gebieden. • Reizigers in binnen- en buitenland.	<ul style="list-style-type: none"> • Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders. • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven.	<ul style="list-style-type: none"> • Actieve burgers die zich (o.a. op social media) zorgen maken over het virus. • Algemeen publiek.